

факторы успешной профессиональной деятельности социального педагога и эффективной подготовки будущих специалистов к практической деятельности.

Ключевые слова: *социальный педагог, инновация, профессиональные умения и навыки, профессиональная деятельность.*

SUMMARY

Grubok A. Modern aspects of nature and peculiarities of social workers. The article analyzes the views of foreign and Ukrainian scientists on the training of teachers' social characteristics in terms of their education at the university. The summary of the key factors of effective training of future specialists and of successful professional activity of the social pedagogues is reflected.

Key words: *social pedagogue, innovation, professional skills, professional activity.*

УДК 373.2.016:502/504

Івах С.М.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СПІВПРАЦІ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З РОДИНАМИ ВИХОВАНЦІВ

Постановка проблеми. У Концепції дошкільного виховання в Україні, Державній національній програмі „Освіта” Україна ХХІ ст., Законі України „Про дошкільну освіту”, „Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні” підкреслюється значимість родинного виховання, передбачається взаємопроникнення сімейного і суспільного виховання з метою створення для кожної дитини єдиного, дитиноцентричного виховного середовища.

Відповідно до Положення про дитячий дошкільний заклад учасниками навчально-виховного процесу є не лише педагогічні працівники та діти, а також і батьки. Адже сім'я – найперший і найважливіший соціальний інститут виховання. Саме з сім'ї дитина виносить перші враження про навколишній світ, в сім'ї формуються перші оцінні уявлення, закладаються моральні устої, прищеплюються культурні і гігієнічні звички. Їй належить пріоритет у становленні особистості дитини, вона має максимальні можливості для набуття малюком знань, умінь та навичок, необхідних у подальшому житті.

Сьогодні доводиться констатувати, що демографічні, соціальні, економічні зміни у суспільстві не могли не позначитися на сучасній сім'ї. Ця ланка суспільства, як ніколи, потребує уваги та допомоги з боку держави загалом, дошкільного закладу, зокрема. Адже лише незначна частина батьків може спрямувати у правильне русло виховання своєї дитини. Чимало із них потребують допомоги фахівців. Такою допомогою повинна бути діяльність педагогів, які сприяють всебічному розвитку дітей та допомагають сім'ї у їхньому вихованні. Саме тому сучасні дошкільні навчальні заклади повинні стати відкритими для батьків, громадськості, більше уваги приділяти освіті і вихованню батьків, справедливо вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку і виховання дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї знаходиться в полі зору сучасних дослідників: як теоретиків так і практиків. Виходячи з позиції, що родина і дошкільний навчальний заклад, виконуючи специфічні виховні функції, не можуть замінити один одного і мають взаємодіяти задля повноцінного розвитку дитини-дошкільника, науковцями досліджені такі аспекти окресленої проблеми: етико-педагогічні вимоги до взаємин із дітьми та їхніми батьками (І. Гребенніков, Т. Кирієнко [4], В. Сухар [6]); зміст і методи педагогічної освіти батьків (Л. Островська, О. Долина [3], Т. Кирієнко [4], О. Низковська [3]); умови для спільної роботи сім'ї і педагогічного колективу ДНЗ у формуванні моральних якостей особистості дитини (Т. Алексеєнко [1], Л. Божович, В. Постовий); педагогічні умови ефективної взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї в екологічному вихованні старших дошкільників (Н. Кот); співробітництво вихователів дошкільних закладів із сім'єю щодо виховання дошкільників у дусі миру (Пагута Т.); особливості взаємодії з батьками дітей раннього віку (Н. Аксаріна, О. Волкова, Т. Маркова [2], Л. Свирська [7]) тощо.

Формулювання цілей статті. Незважаючи на велику кількість педагогічних публікацій з окресленої проблеми, питання основних засад співпраці дошкільних навчальних закладів з родинами вихованців ще й досі залишаються не повною мірою дослідженими. Тому метою статті є обґрунтування основоположних принципів ефективної співпраці дошкільних навчальних закладів з родинами вихованців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння того, що саме в сім'ї закладається фундамент повноцінного фізичного і психічного розвитку дитини, спонукає дошкільний заклад до пильного вивчення запитів, потреб і вимог сучасної сім'ї, тобто, до тісної взаємодії ДНЗ і родини.

Тісний контакт з батьками вихованців має на меті надання батькам допомоги в актуальних виховних питаннях, сприяє формуванню взаєморозуміння в родинно-педагогічному колективі, обміну виховним досвідом. Такий взаємозв'язок необхідний і для того, щоб сформувані у батьків правильне уявлення про свою дитину, об'єктивно оцінити її та визначити оптимальні шляхи всебічного розвитку малюка.

Для того щоб педагоги та батьки взаємодіяли ефективно, дошкільний навчальний заклад має створити певні умови. Окреслимо їх.

По-перше, дошкільний навчальний заклад має бути повністю відкритим для сім'ї як із точки зору інформативності, так і для участі сім'ї в освітньому процесі. Батьки повинні знати про наявність у дошкільному закладі певних освітніх послуг, умов перебування дитини в групі, особливості програм виховання дітей дошкільного віку.

По-друге, співробітники дошкільного навчального закладу повинні мати уявлення про запити батьків, умови перебування дитини в сім'ї та її індивідуальні особливості, а також створювати умови для отримання такої інформації.

По-третє, педагогам необхідно проводити спеціальну роботу, спрямовану на формування партнерських відносин з батьками, на залучення сім'ї до співробітництва, а саме:

- встановити доброзичливі відносини між педагогами та членами сім'ї;
- налагодити зворотний зв'язок між педагогами та родиною;
- розповсюдити серед батьків сучасні знання про розвиток дитини і методи виховання;
- упровадити різноманітні організаційні форми співробітництва дошкільного навчального закладу із сім'єю (батьківські збори, сімейні клуби, спільні свята, індивідуальні та групові консультації, тренінги та ін.).

Слід зауважити, що не всі батьки однаково уявляють сам процес взаємодії з вихователями, тому з метою ефективної взаємодії і формування партнерських відносин вихователям доречно дотримуватись таких рекомендацій:

- детально ознайомитись із можливостями батьків (культурний рівень, соціальне положення, рівень освіти, вік, погляди на виховання дитини та ін.) за допомогою анкетування;
- з'ясувати, хто із членів родини може і хоче отримати консультацію впродовж дня;
- процес взаємодії з батьками має бути поетапним та систематичним;
- виявляти інтерес до методів і прийомів виховання в сім'ї, до традиційних способів взаємодії між членами родини.

Сприяє встановленню контактів із батьками дітей дошкільного віку залучення їх до різних видів і форм організації життєдіяльності дітей в групі.

Досвід роботи показує, що позитивне налаштування педагогів і батьків на спільну діяльність має величезну педагогічну цінність. Батьки будуть упевнені в тому, що дошкільний навчальний заклад завжди допоможе їм у вирішенні педагогічних проблем, і в той же час не нашкодить, тому що буде враховувати думку родини і пропозиції щодо взаємодії з дитиною. Педагоги, у свою чергу, впевнені в розумінні з боку батьків більшості проблем.

Визнання пріоритету сімейного виховання потребує іншого змісту взаємин сім'ї та дошкільного закладу. Новизна цього змісту визначається поняттям „співробітництво”, „співпраця”, „взаємодія”. Суть понять „співробітництво”, „співпраця” полягає у беззаперечній рівновартісності вкладу кожного учасника процесу та у відсутності привілею вказувати, контролювати та оцінювати. Основними засадами співробітництва є: взаємоповага, взаємодовіра, взаєморозуміння між родинами та педагогом, партнерство й чітке усвідомлення своєї ролі та відповідальності в спільній взаємодії, любов до дитини, прийняття і повага її як особистості, розуміння її проблем.

Взаємодія педагогів дошкільного навчального закладу з батьками дітей дошкільного віку на основі співробітництва розпочинається з моменту першої зустрічі, у рамках педагогічного супроводу періоду адаптації дітей. Для успішного співробітництва педагогів із батьками малюків можуть використовуватись різноманітні форми взаємодії: батьківські збори,

анкетування, консультування та ін. Педагоги повинні розуміти, що кожна родина має різний досвід у вихованні дітей, рівень педагогічної підготовки, освіти та ін. Вихователь добре знає закономірності розвитку дитини раннього віку, методи її виховання й робить усе можливе для надання допомоги молодим батькам в оволодінні основами педагогічних знань. Під час встановлення взаємодії з батьками дітей раннього віку вихователям необхідно перш за все приділяти увагу спілкуванню з ними, визначити рівень їхніх інтересів та особистісних потреб. Із цією метою бажано провести письмове опитування, відповіді якого допоможуть у складанні перспективного плану взаємодії дошкільного закладу та батьків.

Основним протиріччям, що виникає при реалізації завдань співробітництва дитячого садку й родини, є недостатнє розмежування сфер діяльності, з одної сторони, і використання тільки традиційних методів і форм роботи з родиною, у той час як необхідно інше розв'язання завдань співробітництва вихователів і батьків. Мова йде не про повну відмову від традиційних форм роботи з батьками, а про адаптацію їх до сучасних умов.

Ще один аргумент на користь співробітництва: права батьків на інформованість й обіг у дошкільному закладі за радами, для того щоб ефективніше впливати на життя своїх дітей.

Процес удосконалення – довготривалий та безперервний. Його можна здійснювати у різних напрямках. Методологічна основа всеобучу: народний педагогічний досвід та досягнення вітчизняної й зарубіжної наукової педагогіки з питань родинного виховання. Щоб педагогічний всеобуч був достатньо ефективним, він має бути диференційованим. Тобто, він повинен передбачати якісні відмінності та особливості різних груп сімей, які до них відносяться.

Форми педагогічного всеобучу батьків різноманітні – батьківські лекторії, методичні консультації, батьківські конференції, батьківські дні. Вищою, але не єдиною ланкою освіти є університети педагогічних знань, вони працюють на громадських засадах при дошкільних навчальних закладах, бібліотеках. Їх основна мета – педагогізація батьків, активізація виховної функції батьків.

Умовами, що забезпечують ефективність взаємодії є: висока культура спілкування батьків та педагогів, доброзичливість, неупередженість у розв'язанні різних проблем, забезпечення мотивації взаємодії, актуальність та конкретність спільних завдань. Взаємодія являє собою спосіб організації спільної діяльності з родинами, яка здійснюється на основі соціальної перцепції за допомогою спілкування.

Сутність взаємодії полягає в узгодженні в інтересах дитини вимог, дій дошкільного закладу і сім'ї як суб'єктів її виховання, активне залучення батьків до педагогічного процесу, надання допомоги педагогічному колективу дошкільного закладу.

Завдання взаємодії: забезпечення дитині в сім'ї та дошкільному закладі оптимальних умов для повноцінного фізичного та психічного розвитку, сприяння задоволенню її потреби в емоційно-особистісному спілкуванні, розвиток її творчих інтересів та здібностей, підвищення рівня сформованості педагогічної культури вихователів та батьків. Щоб найкраще,

найвідповідальніше підійти до виховання дитини, батьки разом з вихователями повинні збудувати свої стосунки на принципах взаємної поваги, розуміння важливості один одного і усвідомлення того, що таке партнерство матиме довготривалий вплив, на користь усіх. Сучасний стан дошкільної освіти потребує цілісного підходу до особистості дитини, яка тісно пов'язана з усіма організованими і стихійними, позитивними та негативними впливами як природного так і соціального оточення. Цим пояснюється необхідність ділового педагогічного взаємозв'язку сім'ї та дитячого садка на основі об'єднання їх виховних зусиль. Вихователь та батьки діють в інтересах дитини, приймають рішення стосовно її виховання та навчання, створюють для неї належні умови.

Від того, наскільки ці взаємовідносини будуть узгоджені, настільки залежить успіх формування особистості в цілому. А саме, взаємодія в педагогічному процесі сім'ї та дошкільної установи здатна формувати індивідуальність, активізувати особистий творчий потенціал не тільки дитини, але і педагогів та батьків. Взаємодія, що ґрунтується на засадах коопераційної інтеракції, передбачає взаємодопомогу, співробітництво, узгодження зусиль, розглядається як цілісне явище в психолого-педагогічній системі.

Така взаємодія можлива через дотримання означених умов:

- гуманізація змісту і форм роботи з сім'єю;
- гармонізація взаємин педагогів та батьків;
- підвищення ефективності застосовуваних вихователем у роботі з батьками прийомів та засобів впливу.

Вважається, що структура відкритості дошкільного закладу буває таких видів:

- відкритість всередину (означає надання дошкільному закладу більш вільного, гнучкого, диференційованого характеру; гуманізацію відносин між дітьми, педагогами, батьками; залучення батьків у педагогічний процес дитячого садка);
- відкритість назовні (означає, що дитячий садок відкритий впливам мікросоціуму, свого мікрорайону, готовий співробітничати із соціальними інститутами, розташованими на сусідній з ним території – загальноосвітньою школою, музичною школою, спортивним комплексом, бібліотекою тощо) [8, с. 14].

Нові підходи до співпраці ДНЗ з родиною: пріоритетність родинного виховання; орієнтація на інтереси, потреби і запити сім'ї; диференційований підхід до роботи з батьками (врахування соціального стану родини, урахування освіченості батьків); залучення батьків до участі у педагогічному процесі.

В педагогічній літературі з проблем взаємодії сімейного та громадянського виховання виділяють три типи зв'язків між сім'єю та дошкільним навчальним закладом [3, с.7-8].

Типи зв'язків сімейного і суспільного виховання

1) компенсаторний (за формулою впливу ДНЗ – сім'ї); мета таких зв'язків полягає у оптимізації впливу сім'ї на дитину шляхом підвищення педагогічної культури батьків, надання їм допомоги – форми за допомогою яких

здійснюється такий тип зв'язків: батьківські збори, консультації, бесіди, школа молодих батьків, вечори запитань та відповідей;

2) компенсаторний (за формулою впливу сім'я – ДНЗ); мета – залучення батьків до навчально-виховного процесу, допомога ДНЗ з боку батьків) – форми: організація батьками заходів в ДНЗ; участь у гуртковій роботі, обладнання куточків, виставка творчості батьків, виготовлення батьками атрибутів для ігор, презентація ідей родинного виховання);

3) координаційний (за формулою впливу ДНЗ і сім'я – партнери); мета – використання специфічних можливостей сім'ї і ДНЗ для кращого виховання дітей – форми взаємодії: обмін досвідом, творчі зустрічі, спільні суботники, зустрічі за круглим столом, спільні свята, дозвілля, змагання, святкування днів імениників, літературна вітальня, вечори – „вогники”).

Висновки. У зв'язку з кардинальними змінами, яких зазнає нині робота дошкільного закладу з сім'єю, педагоги мають прагнути забезпечувати координаційну взаємодію з родинами вихованців. Їхнє партнерство у досягненні позитивних результатів здійснюваного педагогічного процесу сприяє різнобічному та гармонійному розвитку дошкільнят.

Ефективна співпраця сім'ї та дошкільного навчального закладу, на нашу думку, можлива лише при умові дотримання таких основних принципів:

- демократизації, що передбачає спільну участь вихователів та батьків у навчально-виховному процесі дошкільного закладу на демократичних засадах;
- гуманізації, тобто спілкування та взаємодії вихователів й батьків на основі поваги, доброзичливості один до одного;
- послідовності й системності організації співпраці ДНЗ з родинами;
- наступності й поступовості залучення батьків до взаємної діяльності;
- індивідуалізації, що передбачає впровадження таких форм та методів роботи, які спрямовані на особливості і запити кожної родини.

Отже, співдружність з сім'єю – одне з першочергових завдань, мабуть, у кожному дошкільному закладі. Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи з батьками. Використання різних форм і методів, залучення батьків до співпраці, творчість педагогів, дипломатичність – запорука успішної взаємодії ДНЗ і родини. Здійснення цієї роботи, досягнення в ній справжнього успіху можливі лише при індивідуальному підході до кожної сім'ї. Тільки тоді батьки йтимуть до дитячого садка зі своїми радіощами і сумнівами, стають єдиним колективом, завжди допоможуть і підтримають педагога.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок з піднятої проблематики вважаємо обґрунтування педагогічних умов ефективної взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї в моральному, трудовому, фізичному, естетичному вихованні дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєнко Т. Про нові підходи до сімейного виховання / Т.Алексєнко // Шлях освіти. – 1997. – № 2. – С. 34-37.

2. Воспитателю о работе с семьей / под ред. Т.А.Марковой. – М., 1989. – 117 с.
3. Долинна О. Батьки в дошкільному закладі: споживачі та гості чи партнери-однодумці? / О.Долинна, О.Низковська // Дошкільне виховання. – 2007. – № 1. – С. 6-8.
4. Кірієнко Т. Співпраця з родиною. Семінар для педагогів / Т.Кірієнко // Дошкільне виховання. – 2006. – № 10. – С. 7-9.
5. Назаренко А. Сім'я і дошкільний заклад / А. Назаренко // Дошкільне виховання – 1995. – № 8. – С. 11.
6. Работа з родинами вихованців дитячого садка / [упоряд. В.Л.Сухар]. – Х.: Ранок, 2008. – 176 с.
7. Свирська Л. Взаємодія дорослих із дітьми раннього віку / Л.Свирська, Н.Петрова – К., 2004. – 112 с.
8. Спичак М. Курс на співпрацю з батьками / М.Спичак // Дошкільне виховання. – 2007. – № 3. – С. 14.
9. Сухарева Л. С. Піклуємось разом. Робота з батьками дошкільників / Сухарева Л.С. – Х.: Основа: Тріада, 2008. – 128 с.

АНОТАЦІЯ

Ивах С.М. Основні засади співпраці дошкільних навчальних закладів з родинами вихованців. У статті акцентується на значимості сімейного виховання; підкреслюється важливість тісного взаємозв'язку сім'ї та дошкільного навчального закладу; виокремлюються основні принципи їхньої взаємодії; обґрунтовуються ефективні форми та методи їхньої співпраці.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, сім'я, взаємодія, співробітництво, партнерство, взаємодовіра, взаємоповага.

АННОТАЦИЯ

Ивах С.М. Главные основы сотрудничества дошкольных учебных учреждений с семьями воспитанников. В статье акцентируется на значимости семейного воспитания; подчеркивается важность тесной взаимосвязи семьи и дошкольного учебного учреждения; выделяются основные принципы их сотрудничества; обуславливаются эффективные формы и методы их сотрудничества.

Ключевые слова: дошкольное учебное учреждение, семья, взаимодействие, сотрудничество, партнерство, взаимодоверие, взаимоуважение.

SUMMARY

Ivahn S.M The main means of preschool educational establishments' cooperation with the families of offsprings. The importance of family upbringing has been spotted in the article. The cooperation between a family and preschool educational establishment that is of high value has been illustrated. The main principals of their cooperation have been singled out. The effective forms and methods of their interrelation have been grounded.

Key words: preschool educational establishment, family, interrelation, cooperation, partnership, self-trust, self-respect.